

NIEUWSBRIEF

Museum Kennemerland en Historisch Genootschap Midden-Kennemerland
Westerhoutplein 1, 1943 AA Beverwijk

jaargang 6

nummer 13

ISSN: 1382-9351

maart 1998

Algemene Ledenvergadering op zaterdag 4 april 1998

Het bestuur van het Historisch Genootschap Midden-Kennemerland te Beverwijk nodigt de leden uit om op zaterdag 4 april 1998 de algemene ledenvergadering bij te wonen. De vergadering zal gehouden worden in het buiten "Westerhout" (Muziekschool) aan het Westerhoutplein, t.o. Museum Kennemerland, te Beverwijk. De vergadering begint om 14.00 uur.

Agenda:

1. Opening door de voorzitter.
2. Notulen vorige algemene vergadering.
3. Verslag van de secretaris.
4. Verslag van de penningmeester.
5. Benoeming kascommissie.
6. Bestuursverkiezing. Periodiek aftredend en herkiesbaar: mevrouw E. Toepoel.
De secretaris, de heer J. v.d. Linden, heeft te kennen gegeven zijn functie ter beschikking te stellen.
Het bestuur heeft de heer J.J.M. Brakenhoff bereid gevonden deze functie over te nemen.
Tegenkandidaten kunnen onder schriftelijke overlegging van de steun van 10% van de stemgerechtigde leden, tot de aanvang van de vergadering, bij het bestuur worden opgegeven.
7. Begroting voor de jaren 1998 en 1999.
8. Bespreking van de activiteiten.

9. Rondvraag.

10. Sluiting en pauze waarbij koffie wordt geschonken.

Na de pauze zal de heer J. Camfferman ons het e.e.a. vertellen over de geschiedenis van "Westerhout" en zijn bewoners. Daarna zal o.l.v. een gids van "Westerhout Blijft" een wandeling door het park Westerhout worden gemaakt, waarbij gewezen wordt op de bijzonderheden in het park. Na de wandeling is er nog gelegenheid om in het Museum Kennemerland onze tentoonstelling "Beverwijks verleden op de schop" te bezoeken en eventueel nog wat na te praten.

Bezorging

Voor Beverwijk, vooral omgeving Groenelaan etc., vragen we nog een aantal bezorgers. S.v.p. melden bij IJs Luttik, telefoon 0251 227123

Van de redactie

In deze Nieuwsbrief van het Museum en het Genootschap vragen wij uw aandacht voor de algemene ledenvergadering op 4 april a.s. in Westerhout. Een mooie gelegenheid om ook dit buiten eens van binnen te zien.

Tentoonstelling

De tentoonstelling "Beverwijks verleden op de schop" loopt nog t/m zondag 19 april 1998. Hierna zal er een tentoonstelling worden gehouden met als thema: Beverwijk 700 jaar stadsrechten. De opening zal omstreeks eind mei plaatsvinden.

Nieuwe leden

Nieuwe leden zijn altijd welkom en kunnen het contributiebedrag van minimaal f 15,00 overschrijven op postrekening nr. 224943 t.n.v. Historisch Genootschap Midden-Kennemerland te Beverwijk onder vermelding: Nieuw lid.

We zullen U dan z.s.m. de nieuwsbrieven en/of ledenbulletin van dit jaar doen toekomen.

Bijeenkomsten werkgroepen van het Historisch Genootschap Midden-Kennemerland

Data:

maandag	6 april	1998
maandag	11 mei	1998
maandag	8 juni*	1998
maandag	7 sept.	1998

* speciale genealogie avond

De avonden zijn voor iedereen (dus ook belangstellenden) vrij toegankelijk, en vinden plaats in het Museum aan het Westerhoutplein 1 te Beverwijk. De bijeenkomsten beginnen om 19.30 uur.

Graag tot ziens.

voorraden wachten, terwijl zij bovendien uitgeput waren en ziek werden door het slechte weer. Ook gaf de bevolking geen gehoor aan de oproep van de erfprins (de latere koning Willem I), die zich vanuit Engeland bij het leger had aangesloten. Deze Willem Frederik, zoon van de gevluchte Willem V, probeerde het volk tot een Orangistische opstand te bewegen. Tevergeefs: de gehele Noord-Hollandse bevolking had al zoveel te lijden gehad door inkwartieringen en plunderingen van diverse troepen, dat men zich liever afzijdig hield. Ook bestond er geen animo de nieuwe democratische verworvenheden op te geven. Na de Engels-Russische landingen moesten dorpen soms op stel en sprong duizenden soldaten onderbrengen en voeden. Naarmate het oorlogsgeweld dichterbij ons kwam, werd de toestand steeds chaotischer. Zowel Frans-Bataafse als Engels-Russische troepen maakten zich aan plunderingen schuldig. Zo hebben b.v. Franse troepen in Wijk aan Zee de kas van de diaconie leeggehaald!

Toen bleek, dat het Engelse invasie-leger niet verder trok, zette het Frans-Bataafse leger een tegen-offensief in, waarbij in de veldslagen bij Bergen en Castricum (6 okt.) vele slachtoffers vielen. In deze hele periode sneuvelden 20.000 militairen, waaronder 5.000 Nederlanders. Aldus in het nauw gebracht besloot het invasie-leger tot de terugtocht, waarna op 18 oktober de capitulatie te Alkmaar van kracht werd.

Ramspoed in Beverwijk

Juist door haar strategische ligging onderfond deze stad veel last van de oorlog. Op 29 aug. ontvangt de municipaliteit een brief van de Bataafse Republiek te den Haag, met het verzoek..." om vrijwillig alles wat dienstig is aan het leger te verstrekken. Dit is beter dan dat dit door de militairen zelve

V I V R E S
E N
F O U R A G E S.
C I R C U L A I R E.

VRYHEID, GELYKHEID

In Den Haag den 29^e Augustus 1799.
Het 5^e Jaar der Bataafse Vryheid.

De Eerste Commissaris voor de
Fransche Troepen in Soldy der
Bataafsche Republiek

Aan

De Municipaliteit

te Beverwijk.

Burgers!

De Troepen zyn van alle eyden in beweging; vele begeeven sich naar Noord-Holland; — ordinaire Middelen, om dezelve te voeden en te Logeeren, zyn eeker onvoldoende; het is voor geen Administratie, veel min voor een Entreprenneur, mogelijk, overal die voorraad te hebben, die onvoorzien bewegingen kunnen noodzakelyk maken, en de Troepen zich moeten geen oogenblik gebrek hebben.

afbeelding 3

moet geschieden...."(lees:plunderen!) zie afbeelding 3.

Begin september gaat het volgende bericht aan de inwoners van Beverwijk uit: "Medeburgers! De stede Beverwijk is door haar ligging, benaming van Stede en het aanzien van de Breestraat over het algemeen zeer geschikt geacht tot inkwartiering, enz.....maar de stedekas is nu leeg, verzoeken om begrip en medewerking....." Op

de tiende worden echter alle Gemeentebesturen aangeschreven en gelast: "...in deze tijdsomstandigheden alles bijeen te brengen wat in hun vermogen isen van de inwoonderen te vorderen zoo veel pluksel en scheurlinnen als zij kunnen bijbrengen. (pluksel heeft een structuur, die lijkt op die van poetskatoen en werd gebruikt in hospitalen in combinatie met stroken linnen). zie afbeelding 4.

Al veel eerder was door het Departementaal Bestuur van Texel aan alle plaatsen verzocht om "zonder tijdsverzuim naar Alkmaar te zenden één of meerdere chirurgijns om bij

noodzakelijkheid in de Militaire Hospitalen te worden geëmployeerd".

Ook het recruteren van burgers voor de vrijwillige wapendienst was al begin september bevolen. Deze manschappen werden in Haarlem tot Compagnieën geformeerd. Kennelijk liep het niet zó storm, want in oktober werd al de loting ingevoerd voor het "Bataafse Mobiele Burgerkorps" voor ongehuwden van 18-35 jaar. Lange tijd probeerde men hieronder uit te komen door betaalde "remplaçanten" te zoeken of door desertie. Zelfs latere machthebbers als Schimmelpenninck en Lodewijk Napoleon weigerden de gehate conscriptie of verplichte loting in te voeren, totdat Napoleon dit zelf deed bij de Inlijving (1810).

Reeds spoedig stijgt de financiële nood te Beverwijk tot een hoogtepunt: Op 17 september 1799 wordt in den Haag de nood geklaagd over de stedekas, die al lang uitgeput was. Men schrijft: "De thans hoogstlijdende omstandigheden van ons gefolterd Vaderland dwingen ons, meer dan gewoon, een ondersteuning te vragen in de Stedekas van 2000 guldens. De dringende nood is daâr; de zoo gevaarlijke als hatelijke vijand vertoont zich reeds op den Bataafschen grond....."

Ook de burenen hebben last van het leger. Op 20 september verzoekt het Gemeentebestuur van Heemskerk aan dat van Beverwijk geen troepen meer door te zenden. In een eerdere brief (van augustus) had waarnemend secretaris Jan Karshoff al aan Colonel Chassé, commanderende het korps

GELYKHEID, VRYHEID, BROEDERSCHAP.

Extract uit het Register der Resolutiën van
het Departementaal Bestuur van Texel.

Haarlem den 10 September 1799.

Het Vyfde Jaar der Bataafsche Vryheid.

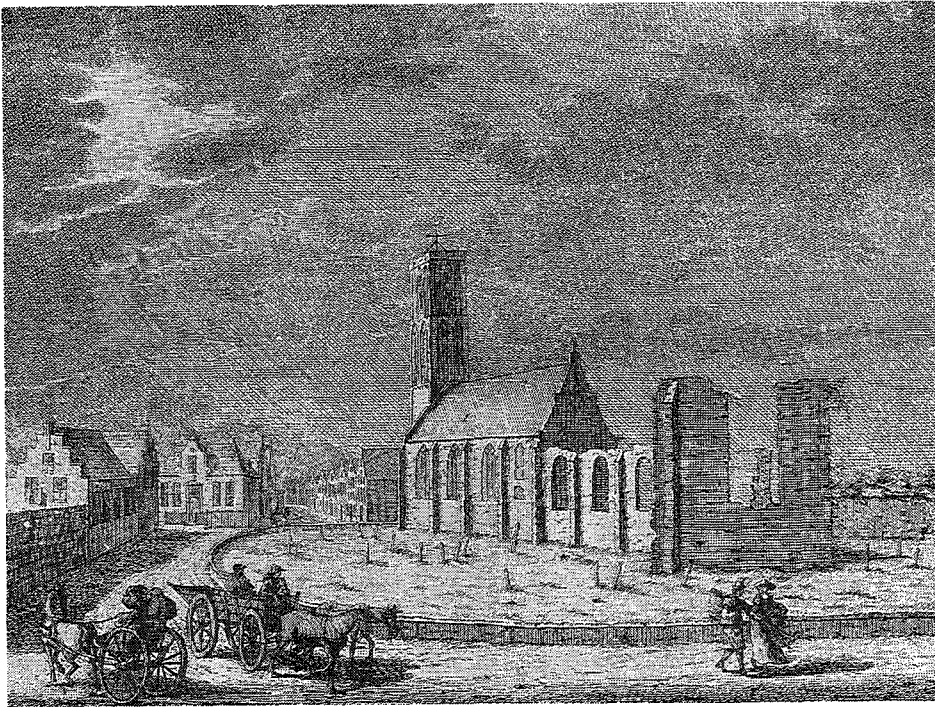
van de Inwoonderen binnen derzeiver Gemeenten te vorderen, dat zij dadelyk en overvlyd aan hun plaatselyk Bestuur doen geworden zoo veel pluksel en scheurlinnen, als zij zullen kunnen bijbrengen: moettende het aldus Ingezamd pluksel en scheurlinnen door de respectieve Gemeente-Besturen met den meesten spoed worden opgezonden aan het Gemeente-Bestuur van Alkmaar, ten eijnde daar over te beschikken, als het zelve zal vermeenen te behooren.

En zal Extract dezes worden gezonden aan de respectieve Gemeente-Besturen binnen dit Departement, om te strekken tot derzeiver Informatie en nasicht respectie, zonder referentie.

Accordert met voorsz. Register.

E. J. J. J.

afbeelding 4

afbeelding 5.

De kerk te Wijk aan Zee ± 1730.

onder Wijk aan Zee en Duin, een antwoord-brief geschreven, dat hij zich niet verplicht voelde wagens te leveren aan het leger en acht paarden te moeten stallen. Jan Karshoff wist, dat de Stede Berverwijk als garnizoensplaats was aangewezen en meende daarom, dat er geen inkwartiering van troepen en vordering van paarden en wagens in Heemskerk mocht plaatsvinden. (archieff gem. Heemskerk). In zijn wederwoord vond kolonel Chassé echter dat alle dorpen in de kuststrook daar wel degelijk toe verplicht waren en twijfelde niet..” of de klijne zaak zal ras geschikt worden” In de archieven staat helaas niet, hoe deze onenigheid is opgelost!

Dat de strijd in Noord-Holland voor de gewone bevolking allesomvattend is, blijkt uit een brief aan alle Gemeentebesturen. Op 2 okt 1799 schrijft de Commissaris van Oorlog der Bataafse Armee een verzoek.....” om de vele dode paarden en gebroken wagens, welke de wegen verstoppen en de lucht infecteren, te zuiveren en de dieren te begraven. Dit alles op Poene (straffe) van militaire executie van nalatigheid in deze.....” (Executie betekent hier niet, dat mensen gefusilleerd werden, het is meer de onmiddellijke uitvoering van een vonnis, zonder rechtsspraak.)

Wijk aan Zee

In mei 1795 waren de eerste haveloze Franse troepen al in dit arme, behoeftige dorp gearriveerd voor inkwartiering. Er ontstond al gauw een wat gespannen sfeer tussen deze troepen en het dorpsbestuur: de dominee weigerde b.v. huisbezoeken te doen vanwege “onaangenaamheid of bespotting” door de Fransen. Waarschijnlijk stamt de naam: het Franse Pad ook uit deze tijd.

Door de nieuwe staatsregeling van 1798

ging het Hervormde monopolie verloren en moesten de kerkelijke gebouwen herverdeeld worden. Daar in Wijk aan Zee de katholieken de grootste groepering vormden, zouden zij eigenlijk het bezit van de oude kerk weer terug moeten krijgen. Zij waren echter niet in staat om aan de Hervormden een schadeloosstelling voor de overname te betalen en zo bleef alles bij het oude. Toen ook nog de Franse troepen weer werden vervangen door Hollandse ging alles weer zijn gewone gang. Ook bestuurlijk veranderde er weinig, tot in maart 1798 de “agenten tot reorganisatie” een nieuwe municipaliteit instelden, met als “President” Klaas Koper, een katholieke visverkoper. Naast hem stonden twee leden: Jan Barend Guiking (hervormd) en Jacob van Aardt (katholiek). Schout en secretaris bleef ene Cornelis Coster. Hij had het handig aangepakt: nadat hij in 1795 was gecensureerd door de Kerkeraad wegens overmatig drankgebruik bekeerde hij zich in 1797 tot de katholieke kerk. Zijn vroegere kerkeraad haastte zich het tafelgoed van het H. Avondmaal in veiligheid te brengen, dat nog bij zijn moeder lag! Zijn vader was schoolmeester van het dorp geweest en hijzelf was enige tijd diaken. Vanaf die tijd trok Coster langzamerhand het dorpsbestuur naar zich toe: Als secretaris benoemde hij zichzelf ook tot Schout en enige tijd later tot schoolmeester van het dorp! Door zijn overgang naar de katholieke kerk redde hij zijn positie vlak voor de reorganisatie van het bestuur. Coster wist nog lange tijd zijn positie als Schout te behouden, maar na klachten over zijn opportunistisch optreden, raakte hij in ongenade bij het Provinciaal Bestuur en verdween hij in 1804 van het toneel. In 1829 stierf hij, 69 jaar oud, als tapper in Wijk aan Zee.

De langzame achteruitgang, die het dorp gekend had sinds 1750, vond zijn dieptepunt in 1799.

Op 10 september mislukte de eerste Frans-Bataafse aanval onder leiding van de Franse generaal Brune in de duinen bij Petten. De Bataafse colonnes trokken in verwarring en volslagen wanorde langs het strand naar Wijk aan Zee en vandaar naar Beverwijk. Zij gingen zich in het kustplaatsje enkele dagen lang te buiten aan plunderingen en beroofden de inwoners van hun schamele bezittingen. Op zoek naar geld en kostbaarheden hadden de soldaten zelfs de bedden stukgesneden en het meubilair vernield. Men had de zilveren sloten van de kerkboeken gestolen, schapen en koeien geslacht en tenslotte paarden en wagens meegenomen om de gestolen waar te vervoeren. Het was een geluk, dat de ouderling Jan Barend Guiking erin slaagde om de zilveren Avondmaalsbeker van 1684 tijdig te verbergen en voor de kerk te behouden. (afbeelding 5)

Op 2 oktober had generaal Brune zich, na de slag bij Alkmaar (Bergen), teruggetrokken achter de reeds door Krayenhoff uitstekend voorbereide linie tussen Wijk aan Zee en Monnikendam en vestigde zijn hoofdkwartier in Beverwijk op de buitenplaats de Schans of Oud-Meerestein. Bij de bevolking was reeds de Tweede Bataafse divisie van de commandant Dumonceau, bestaande uit 6000 man infanterie, artillerie en ruiters ingekwartierd. In de duinvlakten waren de Britten en Russen gelegerd, die door en door verkleumd waren door het slechte weer, terwijl zij hun natgerengende kruut niet konden gebruiken. Zij probeerden op 6 oktober een nieuwe aanval, geconcentreerd op Castricum en stootten door tot Wijk aan Zee. Zij liepen zich echter vast en moesten zich terugtrekken tot in de Zijpe. Men kan hier spreken van een keerpunt in de strijd: een poging om de Bataafse Republiek van de Fransen te zuiveren, was mislukt.

Maar weer was de bevolking de dupe: ingekwartierde en passerende troepen van Frans-Bataafse origine hadden de laatste bezittingen en levensmiddelen van de arme kustbewoners gevorderd. Zelfs het beddegoed was meegenomen, zodat de inwoners op los stro moesten slapen! De kerken waren beroofd en tal van huizen beschadigd. Aan het eind van dat jaar waren de dorpeelingen dan ook geheel uitgeput.

Een naamlijst van schadegevallen “bij de Rampe des Oorlogs geleden op de 3e en volgende dagen van oktober 1799” wordt vanuit Wijk aan Zee naar het Departement van Texel gestuurd, samen met een verzoekschrift om de bevolking brood en vlees te verstrekken.....” daar de Oorlog hen buiten staat heeft gesteld het nodige voedsel te verkrijgen.” Op een deel van deze “vertaalde” lijst ziet men b.v. weer de naam van Jan Barend Guyking, die een somma van 622 gulden, 3 stuivers en 0 centen claimt.

Cors	Jan Krijne	39.8.0
Corswage	Jan Cornsz	34.14.0
Coster	Corn.	900.0.0
Dekens	Wesselius	120.0.0
Dirksz	de Wed. Job	14.2.0
Dorreve	Christiaan	13.2.0
Duijn	Wilm. Jansz.	35.10.0
Duijn	Engel	92.8.0
Duijn	Marijtje Jans	43.10.0
Eke van	Jacob & Gerrit	43.0.0
Engels	Pietertje	28.19.0
Engelsz	Klaas	30.0.0
Frayman	Annaatje	41.14.0
Guyking	Jan Barend	622.3.0
Hartog	de wed. Pieter	29.4.0
Hartog	Dirk Pietersz	23.0.0
Hogeduijn	Jan Pietersz	33.18.0
Hogeduijn	Jan Cornsz	14.0.0
Jong de	Pieter	72.0.0
Jong de	Engel	30.0.0
Jonge de	Jacob	45.0.0

afbeelding 6

Ook voornoemde Corn. Coster laat zich niet onbetuigd! Het totale schadebedrag van de inwoners van Wijk aan Zee, mede veroorzaakt door de "eigen" Bataafse soldaten bedroeg niet minder dan f25.060,30, een enorme som voor die tijd! Waarschijnlijk is dit nooit uitgekeerd, want er viel nergens geld meer te halen.

De belastingen moesten daarentegen tóch betaald worden, zodat men daarover" in goederen" werd aangesproken (als men die tenminste nog bezat!)

Ondanks de zeer lang bestaande armoede kreeg het Gemeentebestuur van Beverwijk nog het verzoek om op 9 december een collecte te houden ten behoeve van de " door den jongsten rampen des Oorlogs ongelukkig geworden ingezetenen". Deze inzameling bracht toch nog: Dertig Gulden,

Ontvangen by my Ondergeteekenden

Mr. L. J. FABER VAN RIEMSDYK, Ontvanger van des Gemeene Lands/Middelen over de Stad en Quartier

van Haarlem, ingevolgen Extract Resolutie van den Agent van Finantien der Bataafche Republiek, van den ^{9^{de} december} ~~1799~~ 1799,

van de door de Municipaliteit van ~~des Beverwijck~~ ^{de Beverwijk} gequalificeerde Perfoonen, ter inzameling der Penningen, ten behoeven van de door den JONGSTE ^(rampen des Oorlogs) ~~WATERVOERDERS~~

ongelukkig geworden, Ingezeetenen dezer Republiek, eene somma van *Dertig Gulden, Elfstuivers en Agt Penningen.*

En strekkende deeze tot Quitantie om te dienen naar behooren.

Actum Haarlem den *9de December 1799.*
Het vijfde Jaar der Bataafche Vryheid.

L. J. Faber van Riemsdyk

afbeelding 7

Elf Stuivers en Agt Penningen op ! (zie afbeelding 7)

Hoewel de verovering van de Bataafse Republiek door de Engels-Russische troepen was mislukt en de capitulatie te Alkmaar was gesloten, braken er toch nog geen rustige tijden aan voor de Noord-Hol-

landse bevolking. We zouden nog veel meer merken van de Franse overheersing

W. Meijer
A. Bart-de Jong.

Slot volgt in september.

- * J.M. Melchior, zoekt de volgende familie: A. Demmers.
- * B. Prins, zoekt de volgende families: v. Eerden/v. Eerde.
- * M. Kuijpers, zoekt de volgende families: Sonneveld, Kuijpers/Müller, Klaver en Dupont.
- * B. Wietsma, zoekt de volgende families: v. Tunen en Fatels.
- * Th. Boeckling-Vaars, zoekt de families: Vaars, Pijnacker.
- * IJ. Luttik, zoekt de volgende families: Luttik, Boorsma, Sint, Bleeker en Roemaal.

Bovenstaande onderzoekers zullen u zeer erkentelijk zijn, indien u enige informatie voor hen heeft.

Voorouders gezocht

Wetende dat vele leden zich met genealogie bezig houden worden er in het museum regelmatig avonden gehouden over dit thema. Hiervoor doen wij een oproep aan onze lezers of zij onderstaande personen misschien kunnen helpen. Mocht u iets weten over onderstaande geslachten dan kunt u contact opnemen met mevrouw E. Toepoel (telefoon: 0251 228497), die dan de verbinding kan maken tussen u en de onderzoeker.

- * H. van Harmelen, zoekt gegevens (doop) van de periode voor 1650 van Jan Allertsz, huwde in 1619 in Overschie. Bij zijn huwelijk wordt vermeld "afkomstig van Beverwijk". Jan was molenaar, die het vak waarschijnlijk van zijn vader (Allert Janszoon?) heeft geleerd. Tussen 1608 en 1612 wordt in de archieven van Beverwijk wel een weesmeester Allert Janszoon vermeld.
- * F. Magdelijns, zoekt de volgende fami-

lies: Beverwijk en omstreken: Magdalijns, Adrichem, Allewelt, van Zutphen, Assema, Dijkman Dulkes, Smit (Leiden), Koopman (Alkmaar), en Wiersma (Friesland).

- * K.J. Appel, zoekt de volgende families: Appel en Commandeur (geheel Noord-Holland), Smeman en Bloeming (Drente).
- * A. Böhm, zoekt de volgende families: Böhm, Dekker, Schoorl, Kortekaas, Raaphorst, alle uit Beverwijk en omstreken.
- * J. van Giersbergen, zoekt de volgende families: van Giersbergen en Brandt.
- * C. Stavenuiter, zoekt de volgende families: Stavenuiter en Beerepoot.
- * C. Baltés, zoekt de volgende families: Baltés, v.d. Heijden en Slakhorst.
- * J. v.d. Meij, zoekt de volgende familie: v.d. Meij uit Beverwijk en omgeving.
- * F. v.d. Wel, zoekt de volgende familie: v.d. Wel uit Beverwijk en omgeving.

Secretariaatsadres
Historisch Genootschap
Midden-Kennemerland

J.J.M. Brakenhoff,
Anemonenlaan 11,
1943 BC Beverwijk.
telefoon: 0251 226291